

บทที่ ๕

อภิปรายสรุป

๕.๑. ขอบเขตของความ“พอเพียง”

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิตในทางที่สมควรในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ไม่ใช่ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่มุ่งเฉพาะกำไรสูงสุดหรือประโยชน์สูงสุดเหมือนเศรษฐศาสตร์กระแสหลักในปัจจุบันที่มีความหมายเพียงการบริโภคและความพอใจสูงสุด แต่เป็นการเติมปรัชญาที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตที่ต้องการมากกว่าเพียงแค่ความอยู่รอด เช่น ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความซื่อสัตย์และอดทน การมีภูมิคุ้มกันจากความเสี่ยงต่างๆในการประกอบธุรกิจ ตลอดจนการดำเนินชีวิตที่เป็นกลางๆ ไม่มุ่งความโลภที่เกินพอดี จนต้องกระทบกระเทือนให้ผู้คนในสังคมต้องเดือดร้อน แนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงอาจไม่ใช่ระบบเศรษฐกิจที่ดีที่สุดที่จะสามารถนำพาให้คนในสังคมนั้นๆประสบความสำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด แต่ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจกระแสหลักในทีเดียวที่หนึ่งล่มสลาย เศรษฐกิจพอเพียงสามารถจะช่วยเหลือชุมชนให้เศรษฐกิจในทีมนั้นฟื้นตัวได้ ในภาคที่ถือว่าพื้นฐานของความอยู่รอดเบื้องต้น คือ ภาคเกษตรกรรม ลูกขึ้นมาพึ่งพาตนเองได้จากสิ่งอันจำเป็นในชีวิตที่เป็นเบื้องต้นคือ ปัจจัยสี่ โดยผ่านขบวนการปฏิบัติที่เรียกว่า “ทฤษฎีใหม่”

เนื่องจากเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการแนะนำและเสนอแนวทางการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาต่างๆ จากนี้จึงเป็นการเสนอแนวทางของการป้องกันปัญหาต่างๆที่อาจเกิดกับภาคเศรษฐกิจต่างๆ ดังนี้

ภาคการเกษตร – โดยที่ ทฤษฎีใหม่นั้น เน้นความเหมาะสมของพื้นที่เพาะปลูก การจัดหาแหล่งน้ำและ ประเภทของพืชพันธุ์ที่นำมาเพาะปลูก^{๑๑} และจากแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำรัสนั้น เป็นวิถีชีวิตแบบไทยที่มีเป้าหมายที่เน้นความพออยู่พอกิน ความพอประมาณ ความสมดุล และทางสายกลางที่ไม่โลภและไม่เบียดเบียนตนเองจนเกินไป สอดคล้องกับหลักของพุทธธรรมซึ่งเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่เกษตรกรและประชาชนคนไทย

---

^{๑๑} วิโรจน์ ณ ระนอง, “ความเสถียรและภูมิคุ้มกันในภาคเกษตรกรรมของไทย,” เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี๒๕๔๒ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง, โรงแรมแอมบาสเดอร์ ซิตี้ จอมเทียน ชลบุรี, ๑๘-๑๙ ธันวาคม ๒๕๔๒, หน้า๒๖. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

เป็นจำนวนมากได้ยึดถือปฏิบัติมาช้านาน แม้ว่าวิธีการบริหารความเสี่ยงของเกษตรกรที่นำมาใช้ จะแตกต่างกันออกไปซึ่งส่วนหนึ่ง เป็นเพราะสภาพการณ์และข้อจำกัด ที่แตกต่างกันออกไปของ เกษตรกรแต่ละรายในแต่ละพื้นที่ และตามสถานการณ์แวดล้อมที่เปลี่ยนไป

ในทัศนะของผู้วิจัย ปัญหาคือ สภาวะที่ควบคุมไม่ได้ซึ่งเกษตรกรต้องประสบเช่น ปัญหาการขาดน้ำ ความแปรปรวนของราคาผลผลิตทางเกษตร แม้แต่การดำเนินการตามแนวทางของทฤษฎีใหม่ ก็มีใช้ว่าทุกพื้นที่จะสามารถทำได้ ดังนั้นในขั้นแรก ของการดำรงชีพให้พออยู่พอกิน นั่นคือ เกษตรกรต้องพึ่งตนเอง โดยอาศัยสติปัญญาของตนเองว่าควรจะทำเกษตรแบบใด ควรขอความช่วยเหลือจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมักมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจเช่นแนวโน้มและความต้องการของตลาด การคาดคะเนเกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศในช่วงเวลาสั้นๆ แนวโน้มราคาของปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช เป็นต้น เมื่อตัดสินใจที่จะดำเนินการใดๆแล้ว จึงทำด้วยความพอประมาณ ไม่เกินตัวไม่โลภอย่างมาก และไม่ประมาท และรัฐอาจแบ่งแผนการให้ความช่วยเหลือออกเป็น สองระยะคือ แผนระยะสั้น กับ แผนระยะยาว โดยในแผนระยะสั้นนั้น อาจมีการแนะนำอาชีพเสริมให้เกษตรกร ตั้งเป็นกลุ่มอาชีพเช่น การผลิตสินค้าหัตถกรรม แปรรูปสินค้าการเกษตรต่างๆ โดยรัฐให้การแนะนำให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ และในแผนระยะยาว เป็นการลงทุนด้านแหล่งน้ำขนาดใหญ่โดยภาครัฐ ตามแนวทางของ"ขาดทุน คือ กำไร"^{๑๑} ทั้งนี้ถือเป็นภาระของภาครัฐที่จะต้องดำเนินการให้ถึงถ่วงในการดำเนินการจัดทำโครงการแหล่งน้ำใดๆโดยถือผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง แก้ปัญหาให้ตรงจุด เกษตรกรเหล่านี้จะสามารถอยู่ในท้องถิ่นของตนได้ไม่ต้องละทิ้งถิ่นฐาน เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

ภาคอุตสาหกรรม – ปัญหาที่เกิดกับภาคอุตสาหกรรมไม่ว่าจะเป็น การที่ต้องสั่งซื้อวัตถุดิบราคาแพงจากต่างประเทศ จะโดยเพราะการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน หรือ เพราะวัตถุดิบในประเทศไม่พอเพียงก็ตาม ปัญหาการส่งออก การลงทุนเกินตัว ฯ สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดความเสียหายกับภาคอุตสาหกรรมมาก จากปัญหาดังกล่าวทำให้ทั้งภาครัฐ และ เอกชน จะต้องร่วมมือกันแก้ปัญหาโดยในภาคเอกชนเองจะต้องนำแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นของ ความพอประมาณ ไม่โลภอย่างมาก ความซื่อสัตย์สุจริต รวมทั้งมีภูมิคุ้มกันจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เช่น ข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่น่าเชื่อถือ โดยเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องบอกกล่าวข้อมูลอันจำเป็นทุกอย่างให้ประชาชนได้รู้ รวมทั้งไม่ทำธุรกิจเกินตัว ตามอย่างผู้ประกอบการรายอื่นๆโดยไม่พิจารณา

^{๑๑} “ขาดทุน คือ กำไร” เป็นพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในความหมายของการดำเนินการใดๆเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ที่ดูเหมือนว่าในขั้นแรกเป็นการลงทุนที่ดูเหมือนว่าไม่คุ้มกับผลตอบแทนที่ได้รับ แต่ในเวลาไม่นานกลับกลายเป็นว่าสามารถป้องกัน ไม่ให้ประเทศชาติเกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจและอื่นๆ ได้ มูลค่าสูงกว่ามูลค่าของโครงการมาก เช่น โครงการ เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ และโครงการแก้มลิง เป็นต้น

ให้ถี่ถ้วน และรัฐต้องมีการช่วยเหลือภาคอุตสาหกรรมในลักษณะที่โปร่งใส ผลประโยชน์ต้องไม่ตกอยู่กับกลุ่มใดเพียงกลุ่มเดียว แต่เป็นผลประโยชน์โดยรวมเป็นที่ตั้ง คาดว่าอุตสาหกรรมนั้นจะสามารถดำรงอยู่ได้ในลักษณะที่ยั่งยืน ที่สอดคล้องไปกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้โดยไม่ประสบปัญหามากนัก ในทัศนะของผู้วิจัย ผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรมควรมีการผนวกแนวความคิดของการคืนประโยชน์สู่ประชาชนและสิ่งแวดล้อมโดยอาจออกมาในรูปของการบริจาคเป็นกองทุนช่วยเหลือชุมชนหรือสังคม เช่นการแนะนำอาชีพ หรือช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา และมีการฟื้นคืนสภาพแวดล้อมโดยอาจออกมาในรูปของการใส่ใจดูแลของเสียจากการอุตสาหกรรมให้มีสภาพที่ไม่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อมก่อนการคืนสู่แผ่นดิน โดยถือเป็นมาตรการสำคัญที่จะละเลยมิได้ รวมทั้งการควบคุมจากรัฐในลักษณะการให้คำแนะนำและมีบทลงโทษที่รุนแรงตามมาในกรณีฝ่าฝืน ในกรณีนี้จะทำให้ภาคอุตสาหกรรมเป็นการดำเนินการทางสายกลางที่มีทั้งให้และรับจากสังคมได้

ภาคการค้าระหว่างประเทศ- หลักทางสายกลาง ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น สามารถนำมาปรับใช้กับหลักการการค้าระหว่างประเทศที่เป็นไปตามความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ หมายถึง การที่สินค้าออกของประเทศเราเป็นสินค้า ที่เรามีความถนัด สามารถผลิตได้ต้นทุนถูกกว่า เมื่อส่งออกสู่ตลาดโลก จะสามารถขายทำกำไรได้ดีกว่า และเมื่อซื้อสินค้าเข้า เราเลือกสินค้าที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่าการผลิตในประเทศและคุณภาพดีกว่าทำให้ ประชาชนในประเทศสามารถเลือกใช้สินค้าที่มีราคาถูกและดี นอกจากนี้รัฐ ต้องสร้างภูมิคุ้มกันจากความเสี่ยงทางการค้า โดยมีการประกันราคาสินค้าการเกษตร และต้องมีการกระจายสินค้าให้สู่ ตลาดโดยถือเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องหาตลาดในต่างประเทศ ด้านการผลิตต้องมีการพัฒนาแรงงานทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ในส่วนของผู้ประกอบการต้องมีการเรียนรู้และติดตามข้อมูลข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ เพื่อการตัดสินใจและการคาดการณ์ที่มีเหตุผล และการใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งหมดนี้ต้องประกอบด้วยความพอประมาณและมีเหตุผล นอกจากนี้ ในทัศนะของผู้วิจัย ทุกคนควรช่วยกันรักษาความน่าเชื่อถือให้กับผลิตภัณฑ์ของประเทศโดยการซื่อสัตย์ต่อคู่ค้าและลูกค้ารักษา มาตรฐานส่งออก รวมทั้งสามารถพึ่งตนเองได้ จึงจะเป็นการดำเนินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง

ภาคการบริการ- เนื่องจากเป็นภาคเศรษฐกิจอีกภาคหนึ่งที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นในด้านปัจเจกชนที่ควรเป็นผู้ดำเนินการอย่างมีคุณภาพ ชยัน ซื่อสัตย์อดทนแล้ว ภาครัฐต้องเป็นผู้มีบทบาทอย่างมากในการพัฒนาภาคบริการตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง โดยควรเน้นการใช้ปัจจัยการผลิตในประเทศให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้งให้ความสำคัญกับการดูแลทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมโดยร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน ในการร่วมกันรับผิดชอบดูแลสิ่งแวดล้อมร่วมกัน โดยมีบทลงโทษรุนแรงสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตาม รวมทั้งให้โอกาสแก่ผู้ยากจนและผู้ด้อยโอกาสในการประกอบอาชีพให้สามารถพึ่งตนเองได้ เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิต การ

บริการที่ควรให้ความสำคัญเช่น การท่องเที่ยว การศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ การบริการด้านสุขภาพ เป็นต้น ในทัศนะของผู้วิจัย เนื่องจกงานบริการเป็นงานที่เป็นการพบกันโดยตรงระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ดังนั้นการรักษาภาพพจน์ขององค์กรของผู้ให้บริการจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง สมควรที่ผู้ให้บริการจะต้องเป็นผู้มีจิตใจที่รักงานบริการ มีท่าทีที่เป็นมิตร นอกจากคุณธรรมอย่างอื่นที่มีในตนแล้ว จึงจะได้ชื่อว่าทำงานได้บรรลุผลสำเร็จ ดังนั้นผู้ที่ทำงานในสายงานเหล่านี้จึงต้องเป็นผู้ที่อดทน อ่อนน้อมถ่อมตน เห็นแก่ประโยชน์ของผู้ที่มาใช้บริการเป็นสำคัญ จึงจะได้รับคำชม ที่มีผลสะท้อนกลับสู่ภาพพจน์และความสำเร็จของหน่วยงานของตนในที่สุด

๕.๒ เศรษฐกิจพอเพียงกับเศรษฐกิจทุนนิยมอยู่ร่วมกันได้หรือไม่

ในทัศนะของผู้วิจัย ทุนนิยม เป็นลัทธิเศรษฐกิจหนึ่งที่มีความเหมาะสมเพียงช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น ทุนนิยมไม่น่าจะใช้ลัทธิเศรษฐกิจที่สามารถใช้ได้ตลอดไป จากข้อพิสูจน์ถึงปัญหาเศรษฐกิจในปัจจุบันที่เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า ปัญหาเศรษฐกิจ ที่ลามไปถึงปัญหาสังคมตลอดจนสิ่งแวดล้อม แต่อย่างไรก็ตาม การที่ทุนนิยมยังสามารถอยู่มาได้ทุกวันนี้ น่าจะมีข้อดีของระบบทุนนิยมบ้าง โดยอาจพิจารณาได้จาก หลักการสำคัญของระบบเศรษฐกิจแบบเสรี(ทุนนิยม) ดังนี้

๑. การถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ยอมให้หน่วยธุรกิจหรือเอกชนเป็นเจ้าของทรัพย์สินและปัจจัยการผลิตได้ ผู้ถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเหล่านี้จึงมีสิทธิเสรีภาพในการจัดการใดๆกับทรัพย์สินของตน

๒. เสรีภาพในการประกอบการ ทั้งปัจเจกบุคคลและกลุ่มบุคคลที่เป็นองค์กรหรือหน่วยธุรกิจต่างมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการประกอบการใดๆเพื่อจัดดำเนินการกับปัจจัยการผลิตและทรัพย์สินของตนได้อย่างอิสระปราศจากการบังคับควบคุมจากสิ่งใดทั้งสิ้น

๓. กำไรเป็นเครื่องจูงใจ ในระบบเศรษฐกิจแบบเสรี กำไรซึ่งเป็นส่วนของผลได้ที่เพิ่มขึ้นจากลงทุนเป็นสิ่งสำคัญในการจูงใจให้หน่วยธุรกิจผู้ผลิตทำการผลิต โดยมุ่งนำเทคนิคใหม่ๆ ที่ช่วยลดต้นทุนการผลิตมาใช้ในการดำเนินการ เพื่อจะได้กำไรสูงสุด ส่วนผู้บริโภคก็จะยึดเกณฑ์การเลือกการบริโภคและบริการที่จะนำความพอใจสูงสุดด้วยการจ่ายเงินน้อยที่สุด โดยทำการเปรียบเทียบความต้องการของตนเองจากบรรดาสินค้าชนิดต่างๆ

๔. กลไกของราคา ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีใช้ราคาเป็นตัวตัดสินปัญหาพื้นฐานด้านการผลิตคือ ผู้ผลิตตัดสินใจว่าจะผลิตอะไรเป็นจำนวนเท่าใด โดยดูแนวโน้มความต้องการของผู้จ่ายเงินซื้อสินค้าชนิดต่างๆ และระดับราคาสินค้าที่ผู้บริโภคจ่ายซื้อ ถ้าผู้บริโภคต้องการสินค้าชนิดใดมากก็จะใช้เงินซื้อสินค้าชนิดนั้นมาก แม้ราคาจะสูงก็ยิ่งซื้อ เมื่อเป็นดังนั้นผู้ผลิตก็จะทุ่มกำลังการผลิตสินค้าชนิดนั้น เพราะแน่ใจว่าขายได้แน่นอน การดูแนวโน้มของราคาและพฤติกรรมของผู้บริโภคนี้เอง

เป็นตัวกำหนดที่ผู้ผลิตใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจว่าจะผลิตอะไรในปริมาณเท่าใด ราคาในระบบเศรษฐกิจเสรี จึงทำหน้าที่บ่งชี้ และควบคุมการทำงานภายในระบบเศรษฐกิจ จนกล่าวกันว่าราคาทำหน้าที่แทนผู้บริโภค ชี้ทางให้ผู้ผลิต ผลิตเฉพาะสินค้าที่ผู้บริโภคต้องการ

๕. บทบาทของรัฐ ในระบบเศรษฐกิจแบบเสรี รัฐมีบทบาทในทางเศรษฐกิจน้อยมาก รัฐทำหน้าที่เพียงการป้องกันประเทศ คุ้มครองพลเมืองให้ได้รับความปลอดภัยและยุติธรรม สร้างสาธารณูปโภคต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน^๑

จากหลักการข้างต้นทำให้เราทราบว่า ตัวหลักการมิใช่ต้นเหตุของปัญหา การที่กลไกราคาเป็นตัวกำหนดอุปสงค์ในตลาด เป็นหลักการที่ดีเพราะผู้บริโภคได้รับผลประโยชน์โดยตรง และในสภาพความเป็นอยู่ปัจจุบันนี้ ความเป็นอยู่ที่สุขสบายจากเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ซึ่งทำให้เกิดความสุขในระดับของปัจเจกชน ยังเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา และการที่ทุนนิยมทำให้เกิดความกินดีอยู่ดีต่อผู้คนในระดับหนึ่ง ทำให้ระบบทุนนิยมยังไม่ใช่ต้นตอของปัญหา

แต่ปัญหาเศรษฐกิจในปัจจุบัน น่าจะเกิดจาก "คน" เป็นผู้นำระบบมาใช้โดยขาดการพิจารณา ปรึษาปรับให้เหมาะสมกับสภาพสังคมของตน กลายเป็นดำเนินไปในทิศทางที่ผิดไปจากที่เบียดเบียนตนเองและสภาพแวดล้อม เช่น จากทฤษฎีการจ้างงานของเคนส์ที่ว่าจุดดุลยภาพของอุปสงค์รวม และอุปทานรวม คือ จุดที่รายรับจากการขายสินค้าและต้นทุนการผลิตเท่ากันพอดีแต่ถ้าระดับการผลิตดุลยภาพอยู่ต่ำกว่าระดับการจ้างงานเต็ม ที่ สามารถแก้ปัญหาได้สองวิธีคือ วิธีแรก เป็นการเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยให้สูงขึ้น ซึ่งเป็นวิธีที่ต้องพัฒนาโดยใช้เวลานานวิธีที่สอง คือ การรัฐปรับปรุงความเชื่อมั่นของธุรกิจภายในประเทศ ต้องกระตุ้นให้ระดับอุปสงค์รวมของประเทศสูงขึ้นเช่นการลดภาษี หรือผ่อนคลายนโยบายการซื้อขายโดยการผ่อนส่ง เมื่อการใช้จ่ายของประชาชนสูงขึ้น จะกระตุ้นให้ผู้ประกอบการตัดสินใจลงทุนมากขึ้น"วิธีนี้ใช้เวลาสั้นกว่าวิธีแรก หนึ่งในวิธีกระตุ้นให้การใช้จ่ายของประชาชนเพิ่มขึ้นคือ การโฆษณา และซื้อของโดยการผ่อนชำระ เช่น ใช้บัตรเครดิต ทำให้ประชาชน เกิดความประมาทในการดำเนินชีวิต ใช้จ่ายใช้สอยเกินรายได้ที่มีจนถึงขั้นที่มากเกินไป จากความโลภและความไม่รู้จักประมาณตน มีพฤติกรรมที่ "มากเกินไป"แทบทุกเรื่อง เช่นบริโภคมากเกินไป ทำตามแฟชั่นมากเกินไป ลงทุนมากเกินไป กู้เงินมากเกินไป ผลิตมากเกินไป ของเสียจากการผลิตมากเกินไป ทำลายสิ่งแวดล้อมมากเกินไป เหล่านี้

^๑ สมพร เทพสิทธิ, "แนวคิดเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจทางสายกลาง," บรรยายในที่ประชุมราชบัณฑิตและภาคีสมาชิก ,สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน ,วันพุธที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗, หน้า ๒. (เอกสาร ไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

^๒ ประพันธ์ เสวตนันท์และไพศาล เล็กอุทัย. หลักเศรษฐศาสตร์(กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๓๕.

คือ การขาดสติ การพิจารณาถึงระดับการบริโภค ที่เหมาะสมกับรายได้ที่มี สิ่งต่างๆที่ “มากเกินไป” เหล่านี้นั่นเอง ที่ทำให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจ โดยเป็นความทุกข์มากกว่าที่จะเป็นสุข จากความต้องการที่ไม่มีวันพอของคนเรา

จากเรื่องดังกล่าว เศรษฐกิจพอเพียง จะเป็นทางออกให้กับผู้คนในระบบทุนนิยมได้ จากจุดเริ่มต้นด้วยความพอประมาณและมีเหตุผล เป็นไปในระดับทางสายกลาง ที่พอดีๆ และพอเพียง และพึ่งตนเองได้ ปัจเจกชนสามารถนำไปเป็นปรัชญาการดำเนินชีวิต โดยสามารถขยายวงออกไปสู่ชุมชนและสังคม ไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และสงบสุข ดังนั้น ลัทธิเศรษฐศาสตร์ทั้งสองนี้ สามารถนำมาผสมผสานกันได้ โดยทางทุนนิยมเป็นการเติบโตทางวัตถุและกายภาพ จากข้อดีของทุนนิยม คือ

- ก. ก่อให้เกิดแรงจูงใจเพราะมีรายได้เป็นของตนเอง
- ข. การแบ่งงานกันทำก่อให้เกิดความชำนาญ สามารถผลิตผลงานออกมามีคุณภาพสูง
- ค. จากระบบของกลไกราคาและการแข่งขันสูง สินค้าและบริการจึงจะมีคุณภาพดีและราคาสำหรับผู้บริโภคย่อมจะจ่ายเมื่อเทียบกับคู่แข่ง ผลประโยชน์จึงตกอยู่กับผู้บริโภคโดยตรง
- ง. รัฐมีบทบาทจำกัด มีหน้าที่เพียงจัดการด้านสาธารณูปโภค และควบคุมให้ดำเนินการได้ภายใต้กฎหมายเท่านั้น

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการสนับสนุนทางจิตใจและหลักการของการดำเนินชีวิต เป็นการเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดของเศรษฐกิจแบบทุนนิยม โดยอธิบายจากข้อเสียของทุนนิยมได้ดังนี้

การกระจายรายได้ ที่ไม่เท่าเทียมกัน และการเอาเปรียบของนายทุน

ในเรื่องดังกล่าว สามารถเปลี่ยนแปลงได้ด้วยการดำเนินการในรูปสหกรณ์ จากทฤษฎีใหม่ขั้นที่สอง เช่นสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี (ในพระบรมราชูปถัมภ์) ^๑ และโครงการสวนพระองค์สวนจิตรลดาที่ดำเนินการโดยไม่เน้นกำไรเป็นหลัก แต่ขณะเดียวกันต้องไม่ขาดทุนและสามารถขยายกิจการได้ต่อเนื่อง แต่ไม่เน้นเรื่องความโลภ เน้นประโยชน์ทางสังคมเป็นสำคัญ ...มีลักษณะเด่นคือ พึ่งพาทุนจากภายนอกน้อยที่สุด โดยการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมในทางอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดย่อม ซึ่งในเรื่องนี้ ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน และคณะได้มีการอธิบายสรุปไว้ดังนี้

“ลักษณะสำคัญ แปด ประการ (ของภาคอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมที่ดำเนินการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง) คือ

^๑ อภิชัย พันธเสน , การประยุกต์พระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง กับอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดย่อม (กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๖), หน้า ๘๕.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๓.

๑. ต้องเป็นการใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ แต่มีราคาประหยัดที่สุด
  ๒. ต้องเป็นเทคโนโลยีที่ไม่ใช้ทดแทนแรงงาน เว้นแต่ในกรณีที่ไม่สามารถใช้แรงงานได้เพราะจะมีผลต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้เพื่อผลให้เกิดการจ้างงานให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยไม่ขาดทุนด้วยพร้อมกันไป
  ๓. ในกรณีสามารถทำได้ ให้รวมกลุ่มเป็นสหกรณ์ เพื่อที่จะให้สมาชิกทุกคนได้รับผลประโยชน์จากการประกอบการนั้น ทั้งในรูป การจ้างงาน และส่วนแบ่งของผลกำไร
  ๔. ต้องมีขนาดการผลิตที่เล็กที่สุดที่สามารถจะดำเนินการได้โดยที่ยังมีกำไร เพื่อที่จะสามารถใช้ต้นทุนต่ำที่สุด สามารถหาดตลาดภายในท้องถิ่นได้ง่ายโดยไม่จำเป็นต้องมีการเสี่ยงสูง
  ๕. มีการผลิตที่หลากหลายเพื่อลดความเสี่ยงจากการผันผวนของตลาด ทำให้อุตสาหกรรมที่มีกำไรสามารถนำไปสนับสนุนอุตสาหกรรมที่ประสบปัญหาได้ ถ้าหากเป็นปัญหาในระยะสั้น หรือนำกำไรไปทำงานในด้านวิจัย และพัฒนาเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตให้เพิ่มมากขึ้นในระยะยาว นอกจากนั้นยังสามารถใช้ของเสีย จากขบวนการผลิตหนึ่งมาเป็นปัจจัยนำเข้าของอีกขบวนการผลิตหนึ่งได้ ทำให้ของเสียจากระบบการผลิตทั้งหมดมีน้อยที่สุดหรือเกือบไม่มีเลย
  ๖. ต้องเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด สามารถดัดแปลงมาใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด พยายามทำให้ของเสียจากระบบการผลิตน้อยที่สุด และถ้ามีต้องพยายามแปรรูปเป็นสินค้าชนิดใหม่ให้มากที่สุด
  ๗. ทุนที่ใช้ในการดำเนินการจะใช้ทุนจากผู้ประกอบการเอง หรือจากสมาชิกของสหกรณ์เป็นส่วนใหญ่ ส่วนการขยายกิจการนั้น จะทำโดยการสะสมจากกำไรหรือการเพิ่มทุนของสมาชิกแทนที่จะเป็นการกู้ยืมจากภายนอก เป็นการเน้นความไม่โลภและลดการเสี่ยงจากภาระความผันผวนทางการเงิน
  ๘. เน้นการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยที่ค่าใช้จ่ายเพื่อการวิจัยและพัฒนานั้นได้มาจากกำไรส่วนหนึ่งของกิจการเป็นหลัก"^๕
- จากหลักเกณฑ์ข้างต้น จะทำให้ การถูกเอาเปรียบจากการลงทุนโดยนายทุน หดหายไปจากระบบของเศรษฐกิจได้ และอุตสาหกรรมในระบบดังกล่าวสามารถพัฒนาอย่างยั่งยืนได้

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๑-๘๓.

ความเสี่ยงด้านความมั่นคงในอาหาร

บางครั้งกลไกราคาไม่อาจใช้ได้กับทุกสถานการณ์เช่น ในยามสงคราม การขาดแคลนอาหารอาจเกิดขึ้นได้ ด้วยการดำเนินการตามแนวทางของทฤษฎีใหม่ ทำให้เกิดความพอเพียงในขั้นพื้นฐาน ในด้านอาหาร ส่วนในยามภาวะปกติเกษตรกรของทฤษฎีใหม่จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของตลาดโลกน้อยกว่าเกษตรกรในเชิงพาณิชย์

ปัญหาการผูกขาดที่เกิดขึ้นในระบบทุนนิยม

เนื่องจากในระบบเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินชีวิตและกิจกรรมทางธุรกิจ เป็นไปในแนวทางที่พอเพียงและพอประมาณ มีคุณธรรม แม้จะมีความแตกต่างกันในด้านรายได้ แต่เป็นความแตกต่างจากเหตุปัจจัยของแต่ละคนที่มีไม่เท่ากัน ดังนั้นโอกาสที่จะคิดเบียดเบียน เอารัดเอาเปรียบกัน จึงมีไม่มากนัก เมื่อไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่น การผูกขาดทางธุรกิจตลอดจนการคิดทำลายล้างคู่แข่งจึงไม่มี เพียงแต่ทุกคนดำเนินการต่างๆตามกฎหมาย โดยมีรัฐเป็นผู้ดูแลให้เกิดความสะดวกและเรียบร้อยเท่านั้น

ปัญหาการเผาผลาญทรัพยากรของทุนนิยมและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

จากปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมซึ่งมีที่มาจากการผลิตที่มากเกินไปจนก่อให้เกิดปัญหาของเสียจากการผลิตมากเป็นเงาตามตัว และปล่อยลงสู่สิ่งแวดล้อมโดยเจ้าของอุตสาหกรรมที่ไม่มีความรับผิดชอบ ในเรื่องนี้ต้องใช้เวลายาวนานในการที่จะให้สภาพแวดล้อมกลับคืนมาดังเดิม แม้ว่าจะเป็นเรื่องที่ยากจะเป็นไปได้ แนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงคงไม่อาจรักษาสิ่งแวดล้อมที่เสียไปแล้วให้กลับคืนมาได้ แต่ต่อไปนับจากนี้ ด้วยการยึดถือแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง จะทำให้เกิดความรักและความเมตตาในลักษณะเอื้ออาทรต่อสิ่งแวดล้อม และเห็นประโยชน์จากการผลิตที่พอประมาณและมีเหตุผล มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่สมดุล เก็บโลกไว้ให้ลูกหลานได้ใช้ต่อไป

จากที่ได้อธิบายดังกล่าวมาชี้ให้เห็นถึงการที่แนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถขจัดข้อเสียของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งสมควรเป็นความลงตัวของระบบเศรษฐกิจในช่วงเวลาปัจจุบันนี้

ส่วนในเรื่อง "น้อยเกินไป" เป็นกรณีของภาคเกษตรกรที่ยากจน และมีพื้นที่ทางการเกษตรที่ห่างไกล จึงต้องผ่านการดำเนินการตามแนวทางของทฤษฎีใหม่ที่ต้องพิจารณาเป็นกรณีตามความเหมาะสม เพราะจุดเริ่มต้นด้วยความพออยู่พอกินภายในครัวเรือนก่อน เหลือแล้วค่อย

ขายในท้องที่ที่ไม่ไกลมากนั้นนัก ย่อมเป็นจุดที่แตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับการเกษตรกรรมเชิงพาณิชย์ จึงต้องดูความเหมาะสมเป็นกรณีไป เพราะความช่วยเหลือ ส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของหน่วยงานของ รัฐทั้งสิ้น ไม่ใช่สูตรสำเร็จที่ทำได้เหมือนกัน ในกรณีนี้ เห็นว่าควรแยกกันอย่างเด็ดขาดระหว่าง ลัทธิทุนนิยม กับเศรษฐกิจพอเพียง